

G. TÓTH PÉTER

Gondolatok a szegedi Zákány család eredetéről és tagjainak 16. századi szerepléséről

A Zákány família a középkori Szeged patríciuscsaládjai közül az egyik legnagyobb nyomot hagyta a város és térsége történetében. A család tagjai jelentős szerepet játszottak politika-, egyház- és művelődéstörténeti szempontból is.¹

Minden bizonnyal ez a körülmény, vagyis a különböző jellegű történeti forrásokban való szereplés eredményezte, hogy a család több tagjának is ismerjük pályafutását. Ám a család eredetéről csak igen korlátozott ismeretek, halovány sejtelmek álltak eddig rendelkezésünkre. Jelen szerény dolgozatunkkal ezen a helyzeten kívánunk változtatni, új szempontokkal és meglátásokkal bővíteni leginkább a família eredetét érintő ismereteket.

A Zákány család tagjai közül a középkori Szeged utolsó nagy formátumú főbírójaként a város történetében legnagyobb szerepet játszó Zákány István személyével és családjával legutóbb Blazovich László foglalkozott a későközépkori Alföld városairól szóló monográfiájában.² A család eredetét neve alapján és a Földrajzi nevek etimológiai szótárának segítségével jáász vagy régi magyar eredetűnek tulajdonította.³ Ez alapján pedig úgy vélte, hogy a család, melynek tagjai a 15. századtól Szeged patríciusai közé tartoztak, és nemességet is szereztek, a Jászságból származhatott.⁴ Eme következtetésben az is megerősíthette, hogy a Zákány név először abban a jáász kiváltságlevélben tűnik fel, melyet először Gyárfás István

közölt művében.⁵ Az 1323. márc. 8-án kelt oklevélben Károly Róbert több név szerint megnevezett jáász személyt vesz ki Keverge fia hatósága alól, és a királyi zászló alatt katonáskodó jáászok sorába helyezi át őket, megengedve nekik, hogy kapitányaikat szabadon választhassák. A 17 megnevezett jáász személy közül első helyen *Larzan filius Zokan* szerepel.

Németh Gyula nyelvészeti érvei alapján a Zokan névalakból egyenesen levezethető a már magyarosabb Zákány név.⁶ Az általa 1957-ben felismert „Jász Szójegyzék” nyújt bizonyos hangtani alapot az egyébként alig ismert jáász nyelv tulajdonneveinek magyarázatára. Eszerint több példa van arra, hogy az oszét eredetű zárt *o*-nak a jáász *a* felel meg, akár az első szótagban, akár a második szótagban. Továbbá ama feltűnő jelenség esetében, hogy az 1323. évi kiváltságlevél jáász neveinek több mint fele *-an* végződésű, a jáász *-a* + magyar *-n*, *-ny* kicsinyítő képzőre, vagy ezen *-n*, *-ny* képzőnek a teljesebb *-án*, *-ány* alakjára gondolhatunk.⁷

Ám mielőtt *Larzan filius Zokan*-ban véglegesen a szegedi Zákány família őseit látnánk, vizsgáljuk meg a név jelentését és az abból levonható következtetéseket! Kázmér Miklós szerint a zákány vagy zákán egy a sólyomfélékhez tartozó ragadozó madár, így a családnév valószínűleg valamilyen tulajdonságra utaló metaforikus elnevezés.⁸ Szerintünk azonban sokkal inkább a nomád népeknél oly jellemző totemizmusból eredő névadással van dolgunk. E hit szerint a törzs őse egy állat, amely azonban nemcsak őse, hanem védő és sikerhezozó állata is egyben.⁹ Az volt a szokás, hogy az egy törzsbe tartozók, de főleg az előkelőbbek, a közös totem nevét viselték.¹⁰ Ezek alapján lehetséges, hogy *Larzan filius Zokan* nem is áll közvetlen rokonságban az általunk vizsgált szegedi családdal, csak őseik tartoztak hajdan egy törzsbe. Másfelől az sem kizárt, hogy egymástól függetlenül rendelkeztek azonos totemisztikus névvel, mely – mint tudjuk – a sólyomfélék és általában a ragadozó madarak esetében is igen népszerű volt.

Nem tűnik haszontalannak, a földrajzi nevek vizsgálata sem. Ám itt is óvatosságnak kell lennünk a következtetésekkel. Erre int Bálint Sándor esete is, aki az 1522. évi tizedlajstrom szegedi vezetékneveinek vizsgálatánál a Zákány családnévet helynévi eredetűnek vélte a Szegedhez közeli – ám új és legújabb kori – Zákán és Zákányszék település nyomán.¹¹ Csánki Dezső mai napig mérvadó történeti földrajzi munkájában több Zákány nevű településről is tud.¹² Somogy vármegyében két mezőváros is létezett hozzá tartozó várral Alsó- és Felső-Zákány néven,¹³ ám a birtokos család nevének alakja következetesen *de Zakan*, *de Zakaan*, *de Zacun* azaz Zákányi, tehát a személynév a földrajzi név -i képzős származéka. Továbbá Zala, Sopron és Tolna vármegyékben is létezett *Zakan* névalakú falu, birtok, pusztá és út is.¹⁴ Mint látszik e földrajzi nevek mindegyike valamely dunántúli megyében volt, és így ellentmondani látszik

a jász eredetnek. Ám hiába esnek mindezen helyek (a Somogy kivételével) távol a jász szállásterületektől, mivel valójában nevük a régi népnyelvből ismeretes szláv eredetű *zákány* főnévre és *zákányos* melléknévre – melyek jelentése 'tisztatlanság, üledék; üledékes, zavaros, mámoros, agyagos' – vezethető vissza.¹⁵ Inczei Géza nyelvész névkutató szerint a szegedi népnyelvben ma is él a zákányos melléknév „kapatos a bortól, kissé részeg” jelentésben, és így ismerik a közeli Kiskunságban is a szót. Inczei ezek alapján úgy véli, hogy a szláv eredetű zákány köznévi és a jász eredetű Zákány személynév két külön szó, és nincs közöttük semmi kapcsolat.¹⁶

A földrajzi nevek felé irányuló vizsgálódásunkat tereljük inkább a jász településterületek felé! A jászok települési centruma, a Jászság, a Nagykunságtól, sőt a Tiszától is nyugatra terül el, Jászberény várossal és több olyan helységgel, amelynek nevében a *Jász*- előtag szerepel. Ám mindenhol, ahol kun települések vannak, jász településekkel is számolhatunk.¹⁷ A 'Jászok' jelentésű *Eszlár* helynév a következő helyeken fordul elő: Szabolcs, Borsod, Pest, Somogy megyében és végül – a számunkra legfontosabb helyen – a középkori Dél-Magyarországon, kb. 3 km-re Temesvártól délre.¹⁸ Ez azt jelenti számunkra, hogy a véglegesen az 1279. évi úgynevezett Kun törvényekben kijelölt telepek, úgymint: a Duna-Tisza köze, a Maros mente, a Maros és Körös köze, valamint a Temes és Maros közti területek közül ez utóbbiba bizonyára jászok is telepedtek a kunokkal. Az okleveles adatokból kiderül, hogy a kijelölt vidékeket törzsi-nemzetségi szervezetüknek megfelelően szállták meg. Temes vármegyében a Temes és a Maros folyók között a *Borchol* (olv. Borcsól); a Marostól délre, Csanád vármegyében pedig a *Koor* vagy *Kool* (olv. Kór vagy Kól) nemzetség telepedett le.¹⁹ Keresztény hitre való térésüket az egyházak emelése is jól mutatja. Így a kun *Koor* v. *Kool* nemzetség megtérésének emlékére széküket

Szentelt-széknak nevezték, központját pedig Szenteltegyháznak.²⁰ De számos monostort is alapítottak Csanád egyházmegye eme részén. A monostorok – csakúgy, mint másutt – itt is gyakran viselték alapító kegyuruk nevét. Ezért különösen fontos számunkra, hogy Csanád vármegye keleti határszélén, a Maros bal partján, a Temes megyei Kenéz falutól északra létezett egy Zákánymonostor nevű rendház.²¹ Nevét egyedül Hunyadi János kormányzótól tudjuk, minthogy több oklevelét is innen datálta, bizonyára itt tartózkodott 1451. január 10-én, május 22–24. és végül június 12–27. között.²² Engel Pál szerint az a tény, hogy 1451. június 27-én kétféleképpen (*in Zakanmonostra, in Monostor*) is keltez, eléggé valószínűsíti, hogy Monostor és Zákánymonostor nevek alatt ugyanazt a helységet kell értenünk.²³ Monostor néven ismeri e helyet Csánki és Györffy történeti földrajzi műve is.²⁴ Bár az említés viszonylag kései, F. Romhányi Beatrix mégis Árpád-korinak véli az ismeretlen rendű és történetű monostort.²⁵ A magunk részéről erősen hajlunk arra a következtetésre, hogy e monostort az Árpád-kor végén a kunokkal e térségbe telepített jászok sólyom totemmel rendelkező nemzetsége alapította, és hogy ugyanezen nemzetség tagjai telepedtek Szegedre, annak városi kiváltságai által nyújtott előnyök miatt. Azt, hogy ez a migráció jóval a XVI. század előtt történt, az is jelezheti számunkra, hogy a család Csanádon szereplő klerikus tagjait, Balázst, Gáspárt és Imrét következetesen Szegedi Zákány-ként említik.²⁶

A család első szegedi említését az 1522. évi tizedlajstromban találjuk.²⁷ Eszerint Szegeden két Zákány nevű családfő lakott: *Stephanus Zakan* a Belső-Palánkba lokalizálható Nagy utcában (*Plathea Magna*) és *Thomas Zakan* a felsővárosi Szent Miklós utcában (*Plathea Sancti Nicolai*). István – aki két évvel később már főbíróként téglafallal kezdi keríteni a várost a törökveszély miatt²⁸

– neve mellett álló megjegyzés szerint (*habet vineas in Varadino Petri*) a leggazdagabbak közé tartozó szőlősgazdák egyike volt, patrícusi rangját lakóhelye is jelzi. A vele ismeretlen rokoni kapcsolatban álló Tamásról ez az egyetlen forrásunk. Ebből is csak annyi derül ki róla, hogy ekkor épp nem rendelkezett szőlővel. Ám mivel szomszédai közül többen is szőlőbirtokosok és borkereskedők voltak,²⁹ nyilván tőle sem állt messze az István által is üzött foglalkozás. Mind ez, mint pedig a lakóhelye az ő esetében is magas társadalmi helyzetre utal. A család további három, névszerint ismert tagjának: Balázsnak, Gáspárnak és Imrének is bizonyára élnie kellett már ekkor, ám a tizedlajstromba nem kerültek felvételre. Balázs azért, mert a Bolognai egyetemen folytatta ekkor tanulmányait. Imre és Gáspár pedig vagy azért nem szerepelt, mert életkora miatt sem rendelkezhetett még önálló háztartással, vagy még inkább azért, mert már ekkor klerikusnak számítottak, akiket mint az egyházi adótól menteseket értelemszerűen kihagyták.³⁰ Borovszky Samu szerint a Csanádon szereplő Zákányok mind az ottani káptalani iskolában tanultak, így lehet, hogy nem is tartózkodtak Szegeden.³¹

A nevezett személyek közötti pontos családi szálak mindeddig ismeretlenek voltak, mivel hazai forrásaink nem nyilatkoznak azokról. Ebből kifolyólag a régebbi irodalomban szinte minden ismert Zákányt a közülük leghíresebbtől, a főbíróként Szegedért életét áldozó Istvántól származtattak, az egyedül csak a tizedjegyzékben szereplő önálló háztartású, azaz valószínűleg családfő Tamást pedig mellőzik. Így például Juhász Kálmán feltételezése szerint Gáspár és Imre is Zákány István fia volt.³² Ezen a helyzeten javítandó az eddig is jól ismert, ám a rokoni fokok kiderítésére még fel nem használt külföldi egyetemi anyakönyvekre támaszkodhatunk. Ezen matrikulák a későbbiek során tárgyalandó egyetemjárás legfőbb forrásai is. A peregrinus beiratkozá-

sakor annak nevében gyakran az apa nevét is lejegyezték, így Balázst a bolognai magyar hallgatók anyakönyvében 1524-ben Imre fiának nevezik (*Blasius Zachan filius Ymerici*),³³ Imrét István fiaként (*Emericus Stephani de Zegedino*)³⁴ jegyzi a Krakkói egyetem magyar hallgatóinak házában 1527-ben, kilenc évvel később ugyanott Gáspár mint Tamás fia (*Casper Thome de Syegyed*)³⁵ szerepel. Minthogy Balázs és István között többen is testvéri kapcsolatot valószínűsítenek,³⁶ olyan ellentmondás alakul ki a matrikulák alapján, amely csak egy másik Imre voltának feltételezésével oldható fel. A Krakkóban tanult Imre már csak azért sem lehet azonos Balázs apjával, mert Balázs utolsó szereplése tán másfél évtizeddel, 1552-ben Csanád török kézre kerülése után Debrecenben tűnik fel ügyvédi szerepkörben. Amennyiben fenntartjuk azt az álláspontot, hogy Balázs és István édestestvérek voltak, csak arra gondolhatunk, hogy apjuk Imre volt, kinek Istvántól származó unokáját nagyapja után nevezték el. Ám ama kérdés megválaszolására, hogy Balázs apja Imrét, Imre apja Istvánt és Gáspár apja Tamást pontosan milyen családi szálak fűzték egymáshoz továbbra sem vállalkozhatunk.

Ezek után egy, a magyar társadalmi és művelődési viszonyok sajátos fejlődéséből következő jelenségről is szeretnénk szólni a Zákány családdal kapcsolatban. Mályusz Elemér mutatott rá arra, hogy az arisztokrácia és a nemesség mellett éppen a városi polgárság fiai mentek leginkább egyházi pályára. Az előkelő és vagyonos nemesi sarjadékok a családi birtoktest csorbitatlansága érdekében választották a papi hivatást, ahol összeköttetéseiknél fogva hamar elérték a legnagyobb méltóságokat. „Az iparos, a kereskedő kevesebb életlehetőséget biztosíthat gyermekei számára, mint a jobbágy. Az ő életszínvonaluk magasabb, s ezt több gyermek számára nehezebb fenntartani, mint a jobbágnak a falusi élet keretei között adó-

dót. A céhek zártsága akadályozta meg az érvényesülést, az apa műhelyét vagy üzletét nem örökölhette több gyermek. Azok csak egyet-egyet juttatnak abba a helyzetbe, hogy az elért életmódot folytassa.”³⁷ Az egyházi pályán való érvényesülésre pedig – bárói és főpapi kapcsolatok hiányában – a legjobb eszköz a minél magasabb szintű végzettség, illetve az egyetemen szerzett kapcsolatok voltak. Az egyetemi tanulmányok alatt kiváló alkalom kínálkozott új ismeretségek szerzésére, személyes kapcsolatok kialakítására. Az egyes egyházi javadalmakról is könnyen informálódhattak az érdeklődők, sőt akár beneficiumhoz is juthattak e kapcsolatok által. Az ilyen kapcsolatokra jellemző, hogy az egyházi középrétegen belül már huszadrangú volt, ki milyen társadalmi kategóriából származott. Úgy tűnik, ez – a tandíj előteremtésének cseppet sem utolsó szempontjától eltekintve – az egyetemi polgárok között sem volt szempont. A javadalomhoz segítség ugyanis teljesen független a származási kategóriáktól, polgár polgárt, jobbágy jobbágyot, nemes nemest éppúgy juttatott – minimum köznemesi életszínvonalat biztosító – kanonikátushoz, mint jobbágy nemest, nemes jobbágyot, polgár nemest, stb.³⁸ Nyilvánvaló, ha egy személy több egyetemen is alakított ki ilyen kapcsolatokat, az még sikeresebb stratégiának bizonyulhatott később. Valószínűleg így gondolkodhatott Zákány Imre is, aki 1527-ben a krakkói,³⁹ majd 1529-ben már a bécsi egyetemet látogatta.⁴⁰ Atyafija, Szegedi Zákány Gáspár pedig 1534-ben Bécsben,⁴¹ majd 1536-ban Krakkóban folytatta tanulmányait.⁴² Mind Imre, mind pedig Gáspár igazolható egyházi javadalom-szerzése előtt végezte felsőfokú tanulmányait, vagyis csupán családjuk támogatása is elegendő volt a bécsi és krakkói egyetem látogatásához. Imre 1536-ban a csanádi Szent György székeskáptalan prépostja,⁴³ míg Gáspár ugyanitt 1540-ben a Szent Üdvözítőről nevezett társaskáptalan prépostja

és egyben székesegyházi főesperes, továbbá székeskáptalani kanonok lett.⁴⁴ Idősebb rokonuk, Zákány Balázs is előbb Bécsben iratkozott be az egyetemre 1509-ben, majd Krakkóban szerzett *baccalaureatus artium* fokozatot 1511–1513 között ott folytatott tanulmányai eredményeként.⁴⁵ Elhivatottságát és egyúttal csanádi javadalmát is mutatja, hogy 1522–1524 között már Bolognában tanult jogot, amihez a szükséges előfeltételt a Krakkóban szerzett *baccalaureus* fokozata biztosította számára. Szegedi Zákány Balázs csanádi kanonoki javadalmára első forrásunk épp a bolognai magyar hallgatók anyakönyvéből való, amiben 1522-ben még nem, csak 1524-ben, a kánonjogi doktorrá válásának évében említik stallumát.⁴⁶ Véleményünk szerint vagy eleve már a csanádi székeskáptalan tagjaként ment Bolognába a legmagasabb szintű jogi képzésért, vagy önállóan kezdte meg ottani tanulmányait és a csanádi káptalan javadalom adásával kötelezte el magát, így gondoskodva értelmiségi utánpótlásáról. Bolognai tanulóévei alatt az ifjú magyarországi értelmiségiek Wolphard Adorján (humanista néven Wolphardus, gyulafehérvári kanonok, főesperes, majd erdélyi *vicarius*) által vezetett humanista köréhez tartozott. Wolphard műveltségét az is bizonyítja, hogy feltett szándéka volt Janus Pannonius összes versének kiadása külföldi egyetemi tanulmányai során.⁴⁷ Az általa 1522. október 4-én kiadott kötetbe Szegedi Zákány Balázs is írt egy Janus Pannoniust magasztaló nyolcsoroszt latinul, ezáltal ő lett az első szegedi szerző, kinek műve nyomtatásban jelent meg.⁴⁸ Hazatérte után Szegedi Zákány Balázs 1527-től a sebesi főesperes tisztségét töltötte kereken egy évtizedig. Mohács után Szapolyai János táborához csatlakozott, és a király bizalmasai közé tartozott. Báthori István, egy 1529. évi jelentése szerint Zákány István tőle szerezhetette be azokat az információkat János király ügyleteiről, amelyeket aztán sietett továbbítani

Ferdinándnak.⁴⁹ Véleményünk szerint az, hogy szegedi Zákány család három sarja is nagyjából egyidőben az egyházi pályán helyezkedett el, azt mutathatja, hogy a szegedi polgárok legtekintélyesebb patriciusi családjaiban is érvényesült a Mályusz Elemér által megállapított tendencia.

Összegezeként megállapíthatjuk, hogy az Árpád-kor végén Magyarországra, azon belül is a Szegeddel szomszédos Csanád vármegyébe települt jászok leszármazottait láthatjuk a középkor végén szegedi patriciuscsalád tagjaként szereplő Zákányok személyében. Továbbá figyelemre méltó az is, hogy a hazai társadalmi és művelődési viszonyok sajátos fejlődéséből következő, vázolt jelenségből adódóan a család ismert tagjainak több mint fele egyetemre, sőt több egyetemre is járt és az egyházi pályán helyezkedett el a középkor legvégén, amikor a klerikusi képzettségnek már a literátusi alternatívája is kibontakozott.

JEGYZETEK

¹ *Szeged története* 1. A kezdetektől 1686-ig. Szerk.: Kristó Gyula, Szeged, 1983. 435, 477–478, 493, 498, 502, 506, 507, 509, 510, 516, 636, 638. ill. REIZNER JÁNOS: *Szeged története* IV. Szeged, 1900. (a továbbiakban Reizner 1900.) 52, 116, 117, 123, 124, 134, 143–144.

² BLAZOVICH LÁSZLÓ: *Városok az Alföldön a 14–16. században*. Dél-alföldi évszázadok 17. Szeged, 2002. 127–129. (a továbbiakban: Blazovich 2002.)

³ KISS LAJOS: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. Budapest, 1980. 713. ill. KISS LAJOS: *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. I–II. 2. javított és bővített kiadás. Budapest, 1997. 793–794. Zákány, Zákányszék.

⁴ Blazovich 2002. 127.

⁵ GYÁRFÁS ISTVÁN: *A jász-kunok története*. I–IV. Kecskemét–Budapest, 1870–1885. III. 1883. 463–465: ... *Proinde ad universorum noticiam tenore presencium volumus pervenire: quod accedentes ad nostram presenciam Larzan filius Zokan, Iwachan filius Furdub ...*

⁶ NÉMETH GYULA: Egy jász szójegyzék az országos levéltárban. (1957) In *A Magyar Tudományos Akadémia nyelv- és irodalomtudományi osztályának közleményei*. XII. kötet 1–4. száma 233–260. (a továbbiakban: Németh 1957.)

⁷ Németh 1957. 249–258.

⁸ KÁZMÉR MIKLÓS: *Régi magyar családnévek szótára: 14–17. század*. Budapest, 1993. 1156. Kázmér Miklós összesen 81 madárnévből eredő családnévről tud.

⁹ NÉMETH GYULA: *A honfoglaló magyarság kialakulása*. Budapest, 1931. 69.

¹⁰ BASKI IMRE: *Csagircsa*. Török és magyar névtani tanulmányok 1981–2006. Karcag, 2007. (a továbbiakban: Baski 2007.) 12–13.

¹¹ BÁLINT SÁNDOR: *Az 1522. évi tizedlajstrom szegedi vezetéknevei*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 105. Budapest, 1963. (a továbbiakban: Bálint 1963.) 16. Bálint Sándor javára legyen megemlítve az is, hogy munkájának zárszavában maga is belátta, hogy kítűzött feladattát nem oldotta meg hibátlanul és magyarázatainak egyike-másika nem tekinthető véglegesnek. Nyilvánvalónak tartotta, hogy újabb források főtárása, továbbá a magyar névkutatás fejlődése még számos biztosnak ígérkező megfejtéshez hozzásegít majd bennünket. Kulcsár Péter szintén helynévből képzett vezetéknevet vett a család nevét. KULCSÁR PÉTER: *Az 1522-es tizedjegyzék mint történeti forrás*. In *Tanulmányok Csongrád megye történetéből*. VIII. Szerk. Blazovich László. Szeged, 1984. (a továbbiakban: Kulcsár 1984) 21, 27.

Inczefi Géza volt az első, aki arra jutott, hogy a Szeged környéki Zákány földrajzi nevek származnak a családnévből, minthogy a család valamely tagjának lehetett itt birtoka. Véleménye szerint jellegzetes régi magyar helynévadási módal van dolgunk: a birtokos neve minden végződés nélkül vált földrajzi névvé. Lásd 15. jegyzet

¹² CSÁNKI DEZSŐ: *Magyarországtörténelmi földrajza a Hunyadiak korában*. Budapest, 1890–1941.

¹³ Csánki III. 575–576, 584.

¹⁴ Csánki III. 124, 630, 438.

¹⁵ KNIEZSA ISTVÁN: *A magyar nyelv szláv jövevényszavai*. I. Budapest, 1955. 564–565. ill. INCZEFI GÉZA: *Szeged környékének földrajzi nevei*. Budapest, 1960. 99.

¹⁶ INCZEFI GÉZA: Szeged környékének földrajzi nevei. In *A Szegedi Pedagógiai Főiskola évkönyve 1957*. 63–64.

¹⁷ Mint az ismeretes a kunok és a jászok különböző eredetűek. A kunok egy nagy török nép, nyelvi szempontból a törökség kipcsak ágához tartoznak. Ezzel szemben a jászok iráni eredetűek, az alánok egy ágát alkotják, szoros rokonságban vannak az oszétokkal. A jászok Magyarországon még a XIX. században is szoros közigazgatási egységben éltek a kunokkal. A két népet rendszeren közös jász-kun néven emlegetik.

¹⁸ Németh 1957. 235.

¹⁹ Baski 2007. 236–237. ill. GYÖRFFY GYÖRGY: A kunok feudalizálódása. In *Tanulmányok a parasztság történetéhez Magyarországon a XIV. században*. Szerk.: Székely György. 1953. 248–275. A dél-magyarországi területekkel összefüggésben: Kristó Gyula szerint a legnagyobb valószínűsége annak van, hogy a jászok déli irányból érkeztek Magyarországra. Lásd KRISTÓ GYULA: *Nem magyar népek a középkori Magyarországon*. Budapest, 2003. 239.

²⁰ Uo., ill. BOROVSKY SAMU: *Csanád vármegye története 1715-ig*. A vármegye általános története. Budapest, 1896. (a továbbiakban: Borovszky 1896.) 76.

²¹ Borovszky 1896. 45.

²² ENGEL PÁL: Hunyadi János kormányzó itineráriuma. *Századok* 1984/118. 985, 990.

²³ DL 25207, DL 14475, DF 240107: in *Zakanmonastra*; DF 240106, DF 240108: in *Monostor*

²⁴ Csánki I. 775; GYÖRFFY GYÖRGY: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza*. I. Budapest, 1963. 181–182.

²⁵ F. ROMHÁNYI BEATRIX: *Kolostorok és társaskáptalanok a középkori Magyarországon*. Budapest, 2000. 74.

²⁶ Így 1547. márc. 8-án a csanádi székeskáptalan szerint: *Gaspar Zakan de Zegedino prepositus sancti Salvatoris, archidiaconus cathedralis, socius et concanonicus noster*. JUHÁSZ KÁLMÁN: *Hajdani monostorok a csanádi egyházmegyében*. Budapest 1926. (a továbbiakban: Juhász 1926.) 82.

²⁷ DI 37004. Közli: Reizner 1900. 117, 123; közli és a családneveket elemzi: Bálint 1963.

A névanyag legutóbbi elemzését lásd: Kulcsár 1984. 5–27.

²⁸ Blazovich 2002. 128–129. ill. KULCSÁR PÉTER: A városigazgatás. In *Szeged története 1. 435*; SZAKÁLY FERENC: Művelődés és az egyházak. In *Szeged története 1. 638*.

- ²⁹ Kulcsár 1984. 15.
- ³⁰ Kulcsár 1984. 8. ill.
- ³¹ BOROVSZKY SAMU: *Csanád vármegye története 1715-ig*. II. A vármegye részletes története. Budapest, 1897. 99–101.
- ³² Juhász 1926. 82.
- ³³ VERESS ENDRE: *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864*. Budapest, 1941. (továbbiakban: Veress 1941.) 86.
- ³⁴ SCHRAUF KÁROLY: *Magyarországi tanulók külföldön III*. A krakói magyar tanulók-háza lakóinak jegyzéke. Budapest 1893. (a továbbiakban: Schrauf 1893.) 26., 98. ill. SZÖGI LÁSZLÓ: *Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban*. 9. Magyarországi diákok lengyelországi és baltikumi egyetemeken és akadémiákon 1526–1788. Budapest, 2003. (a továbbiakban Szögi 2003.) 55.
- ³⁵ Schrauf 1983. 31, 103.
- ³⁶ Blazovich 2002. 127; KULCSÁR PÉTER: A városigazgatás. In *Szeged története* 1. 435; SZAKÁLY FERENC: Művelődés és az egyházak. In *Szeged története* 1. 638.
- ³⁷ MÁLYUSZ ELEMÉR: *Egyházi társadalom a középkori Magyarországon*. Budapest, 1971. 111.
- ³⁸ Köblös 1994. 43.
- ³⁹ Schrauf 1893. 26, 98. ill. Szögi 2003. 55. *Emericus Stephani de Zegedino* 1527. okt. 10-én a krakkói egyetemen.
- ⁴⁰ SCHRAUF KÁROLY: *Magyarországi tanulók külföldön IV*. Magyarországi tanulók a bécsi egyetemen. Budapest, 1902. (továbbiakban: Schrauf 1902.) 190.
- ⁴¹ FRANKL VILMOS: *A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században*. Budapest, 1873. 230. ill. Schrauf 1902. 190. *Caspar Sacken Segediensis*
- ⁴² Schrauf 1983. 31, 103. 1536-ban mint Tamás fia szerepel, *Casper Thome de Syegged*
- ⁴³ Borovszky 1896. 392–393; ill. JUHÁSZ KÁLMÁN: *A csanádi székeskáptalan a középkorban*. (1030–1552) Makó, 1941. Csanád vármegyei könyvtár 38. A csanádi egyházmegye története Második rész. Káptalanok, szerzetesrendek. (A továbbiakban: Juhász 1941.) 32.
- ⁴⁴ Borovszky 1896. 404; Juhász 1941. 38.
- ⁴⁵ Schrauf 1893. 16, 81.
- ⁴⁶ Veress 1941. 86. *Blasius Zachan Seghalmus* (italiai tollhiba) *filius Ymerici dioecesis Bachiensis, canonicus Chanadiensis et scholaris Bononiae et solum studens in iure canonico* (1524. mart. 10.) *d. Blasius doctor in iure canonico* (1524. martii 11.)
- ⁴⁷ VEKOV KÁROLY: A humanista műveltség műhelyei. A gyulafehérvári káptalani oktatás. *Szeged* 20. évf. 2008/2–3. 18–19.
- ⁴⁸ Veress 1941. 81. *Blasius Zakan Segedinus Pannonius* Janus Pannoniusról írt *octostihonja*. A verset közli: Kulcsár Péter: Az értelmiség. In: *Szeged története* 1. 478.
- ⁴⁹ SZAKÁLY FERENC: Művelődés és az egyházak. In *Szeged története* 1. 638.